

Davy Crockett

Detstvo bez ilúzií

David Crockett sa narodil 17. septembra 1786 vo východnom Tennessee. Jeho otec John striedal malú krčmu, dlhy a pokusy o hospodárenie. Rodina nemala z čoho brať. Škola? Sotva pár mesiacov, a to je ešte zdvorilý odhad. Väčšinu praktických vecí sa Davy naučil skôr, než stačil poriadne dorásť: ako prečkať zimu, ako strieľať, ako sa dohodnúť pri obchode z kožušinami, ako sa nenechať oblafnúť.

Výchova nebola jemná. Otcov hnev, fyzická práca, žiadna istota. Keď sa raz v ich dome zase raz rozliehal krik a nadávky, Davy jednoducho odišiel. Niekoľko rokov sa živil sám – bol pasákom, nádenníkom, honákom. Tu sa formovala jeho povaha: drsná, ale vnímavá. Vedel, kedy mlčať a kedy naopak všetko rozseknúť jednou vetou. A tiež pochopil, že prežitie v divočine nie je ako hrdinstvo z kníh, ale drina a disciplína.

Lovec a osadník, ktorý nezačínal z nuly, ale z mínusu

Na prelome prvej a druhej dekády 19. storočia sa oženil s Mary „Polly“ Finleyovou. Založili malou farmu. Žiadny romantický zrub zo stálou zásobou zveri za dverami: skôr donekonečna opravovaný plot, neustále počítanie zásob a obavy, či zima nezmetie to málo, čo sa podarilo vybudovať. Lov poskytoval mäso aj kožušiny, ale nebol to spoľahlivý „biznis“. Raz ste mali šťastie, inokedy prišla bieda a museli ste si požičať.

V rokoch 1813–1814 sa Crockett pridá k milícii v tzv. kríkskej vojne (súčasťou širšieho konfliktu spojeného s vojnou roku 1812). Veliteľom bol Andrew Jackson, neskorší prezident. Vtedy sa zdalo, že sú na jednej lodi. Reálna skúsenosť bola surová: obliehanie, prepady, vypálené osady. Ti, ktorí sa z fronty vracali, mali k romantike ďaleko. Davy sa domov vrátil živý, ale s iným pohľadom na svet. Vojna mu nepriniesla slávu, ale triezvosť – a meno mu urobila skôr znalosť prežiť a vedieť si poradiť, než medaile na uniforme.

Rok 1815 ho zasiahol iným spôsobom: Polly zomrela. Zostal s deťmi a nedostatočným zázemím. Krátko potom sa oženil s Elizabeth Pattonovou, vdovou, ktorá priniesla do domácnosti nielen starostlivosť, ale i skúsenosť, majetok a schopnosť držať veci pokope. Davy z toho ťažil, ale nie tak, že by si mohol začať žiť v pohodlí. O „kludnom dedinskom živote“ sa teda nedalo hovoriť. Skôr o rovnováhe, na ktorej je treba neustále pracovať.

Hlas z hranice: rozprávač a lokálny politik

Na tržniciach sa z Crocketta postupne stal fenomén. Nepotreboval rečnícke školy; stačilo mu publikum, jeden dobrý príbeh a schopnosť trafiť klinček po hlavičke. Rozprával vtipy z pohraničia, historiky z lovu, sám seba občas prifarbil a ľudia sa smiali. Nie preto, že by mali radi lacné vtipy, ale preto, že z neho cítili niekoho „z nás“.

Z lokálnych funkcií sa vyšplhal do zákonodarného zboru Tennessee a nakoniec do Kongresu USA. To samozrejme nebolo bežné: muž z minimom formálneho vzdelania, bez veľkých peňazí a bez rodových väzieb zasadol medzi „pánov“ vo Washingtone. Davy sa nesnažil

splynúť. Chodil jednoducho oblečený, hovoril po svojom a nehral si na niekoho, kým nebol. Časť spoločnosti to brala ako extravagantného, časť ako klauna, ktorého je pekné mať u stolu, pokiaľ nekazí zábavu. Lenže on ju kazil – a to zásadne.

Politika a svedomie: proti prúdu v čase, kedy sa to nenosilo

Najväčší konflikt prišiel v roku 1830 pri Zákone o vyst'ahovaní indiánov. Administratíva prezidenta Jacksona presadzovala presídlenie kmeňov z juhovýchodu na západ. V teórii „riešenia konfliktov“, v praxi brutálny tlak, ktorý skončil známou „cestou slz“. V atmosfére lojality k prezidentovi a regionálnym záujmom bolo hlasovať proti riskantná a nevďačná voľba. Crockett napriek tomu hlasoval proti.

Neznamená to, že by bol svätý patrón indiánskych práv. Mal na svedomí vojenskú službu v predchádzajúcom konflikte; žil v systéme, ktorý bol voči pôvodným obyvateľom tvrdý a často násilný. Lenže teraz, v kľúčovej chvíli a pred očami celej zeme, použil najjednoduchší kompas, morálku: „Takto nie.“ Ten hlas bol však v menšine a politicky ho bolel. V roku 1831 prišiel o mandát, 1833 sa vrátil, roku 1835 znovu prehral. Často hovoril, že o kreslo príde radšej než o česť. Nebol to slogan pro plagát, skôr suché konštatovanie, za ktoré zaplatil.

Čo chcel vo Washingtone presadiť

V kongresu sa nevenoval len jedinej veci. Držal sa otázok, ktoré poznala jeho komunita: pozemky pre osadníkov, pomoc ľuďom, ktorí obrábali pôdu, ale právne visia „vo vzduchu“, a rozumné verejné stavby (cesty, kanále) – nie ako privilégia pre vyvolených, ale ako niečo, čo má slúžiť širšej vrstve. Na toto nebola vtedajšia politika vždy pripravená. Na jednej strane stála ideologická výhrada proti „federálnym“ investíciám, na druhej starý, dobre premazaný patronát. Davy v tom pôsobil nekomfortne: odmietal byť spoľahlivým hlasom jednej strany a rovnako tak málo sa chcel stať figúrkou druhej.

Kniha, ktorá „nie je od spisovateľa“, ale aj tak funguje

Roku 1834 vyšiel jeho „životopis“ – A Narrative of the Life of David Crockett, of the State of Tennessee. Nepredstieral spisovateľské ambície. Je to jednoduchý text, miestami kostrbatý, plný odbočiek a suchých popisov. Ale práve to zafungovalo. Čitateľ po prví krát dostal do rúk príbeh muža z hranice, nie ako ozdobený mýtus, ale ako rozprávanie, ktoré nepopiera drsnosť ani trápne momenty. Zároveň sa okolo Crocketta roztočila fiktívna „mašinéria“ – takzvané Crockett Almanacs, zošitové príbehy z humorom, prehánaním a nadhľadom, kde zápasil s medveďmi, hovoril vo vtípoch a robil skutky na hrane nemožného. Tieto dve línie – jednoduchý človek a prehnaná postava – sa už od tej doby nikdy neoddelili.

„Vy môžete ísť do pekla, ja idem do Texasu“

Po poslednej volebnej porážke v Tennessee sa Davy rozhodol ísť ďalej. Na západ, do Texasu, vtedy ešte na mape pod mexickou správou, ale fakticky v permanentnom trení medzi osadníkmi a centrálnou mocou. Či skutočne povedal legendárnu vetu „You may all go to hell – I will go to Texas“, môžeme len hádať. Ale význam sedí: už ho nebavila politika kompromisov bez svedomia. Chcel začať inde, s čistým stolom, a tiež skúsiť šťastie v novom svete.

Do Texasu dorazil v januári 1836. Pár týždňov potom sa ocitol v Alame, starom misijnom komplexe prestavanom na pevnosť v San Antoniu. Vo vnútri bolo približne necelých dvesto obrancov, medzi nimi Jim Bowie, William B. Travis a niekoľko dobrovoľníkov z rôznych štátov. Proti nim šla presila vojska generála Santa Anny. Trinásť dní obliehania, minimum spánku, dochádzajúce zásoby. Všetci vedeli, že nepriateľa naplno zaútočia – a že keď tá chvíľa nastane, nebude to na dlho a porazia ich.

Obrana, ktorá nemala šancu vyhrať, ale zmenila históriu

6. marca 1836 Mexičania zaútočili. Pevnosť padla behom 90 minút. Obrancovia boli pobití, hŕstka zajatcov – podľa niektorých svedectiev aj Crockett – potom údajne popravená. Či padol v boji, alebo bol zajatý a zabitý, už s istotou nezistíme. Z dochovaných svedectiev vyplýva, že Davy velil malej skupine strelcov a do poslednej chvíle sa snažil udržať palisády. Z vojenského hľadiska to bola porážka. Z politického a morálneho hľadiska niečo, čo sa vrylo tak hlboko, že to zmenilo tón celej texaskej revolúcie. Výkrik „Remember the Alamo!“ nebol len slogan. Bola to skratka pre „už vieme, s kým máme tu česť“ a taktiež apel na ostatných, aby sa pridali. O pár týždňov neskôr Sam Houston porazil Santa Annu pri San Jacinta a Texas si vybojoval samostatnosť.

Crockettovo telo sa nikdy nenašlo. V chaosu po bitke sa mŕtvi spaľovali v hromadných hraniciach. Zostalo len jeho meno – a prázdne miesto, do ktorého sa dá vložiť všeličo. Aj preto sa o spôsobe jeho smrti dodnes vedú spory.

